

A magyarságtudat-hasadás orvoslója*

Főhajtás a hetven éves dr. Gubás Jenő előtt

Gubás Jenőt sokan nem szeretik. Ez nem baj, mert legalább annyian szeretik, és még többen tisztelik.

Gubás Jenő neve összenőtt, egybeforrt Araccsal.

Aracs, az aracsi pusztatemplom akár a mi, délvidéki létünk jelképe is lehet. Ez a romjainban is fenséges, egy ezredével dacoló romtemplom akár ha mi lennénk, mi a Délvidék pusztuló, fogyó magyarsága. Romos, mert az elmúlt korok romlást hoztak rá, az idő és a magukat az idő urainak vélő hatalmasságok tetőzetét megsemmisítették, falait kikezdték. A pusztában áll, egymagában, körülötte a Hatalmas Semmi, ami valójában a Minden. Szakrális hely, melynek kupolája maga az Égbolt...

1997-ben Szabadkán a Gubás házaspár kezdeményezésére megalakult az Aracs Társadalmi Szervezet a Művelt Faluért. A szervezet fő célkitűzése, amelynek az elmúlt tíz esztendőre visszatekintve, sokszor erőn fölül teljesítve, mindvégig eleget tett, hogy:

- **segítse a magyarlakta környezetekben az egyetemes és a nemzeti kultúra fejlesztését azáltal, hogy művelődési és művészeti társaságoknak, egyházközségeknek könyveket, folyóiratokat kölcsönöz, irodalmi, művelődési és más hasonló rendezvényeket szervez, és azáltal, hogy támogatja a karitatív és népjóléti tevékenységet,**

- **hozzájáruljon mindazon feltételek megteremtéséhez, amelyek elősegítik a vajdasági magyarok kultúrájának, tájékozottságának és szaktudásának a lehető legmagasabb szintre emelését;**

- **hozzájáruljon a vajdasági magyarok nemzeti identitásának megőrzéséhez, a**

nemzeti együvértartozás tudatának ápolásához, amivel a magyarként való megmaradás céljait szolgálja, a szülőföldhöz való ragaszkodás megerősítéséhez, az élet gazdasági alapjainak és a más nemzetiségűekkel való teljes egyenjogúságának megszilárdításához;

- **őrizze a társadalmi szervezet megalapítását kezdeményező személyek által előteremtett könyvadományokat és tördjön a könyvállomány gyűjtés útján való gazdagításával.**

(Részlet az Aracs T. Sz. alapszabályzatának 8. szakaszából)

Az Aracs T. Sz. azon kevés szervezet közé tartozik, amelyben komolyan is gondolják azt, amiért létrehozták, nevezetesen a főt említett alapvető célkitűzéseket. Több tízezer könyvet gyűjtöttek össze és juttattak el Magyarországról a Bánság és Bácska településeire, egyházi- és közintézményekbe. Az 1998-as évben a Gubás házaspár kezdeményezésére annyi könyvet sikerült Magyarországon összegyűjteni, hogy a könyvek már nemcsak a Délvidékre, hanem a többi, elcsatolt területre is eljuthattak. Nemzetünk nagyjainak keretes portréit küldték szét a Délvidéken. A szórványban élő gyermekeknek és nevelőiknek szabadkai, tengerparti, valamint magyarországi kirándulásokat, táborozásokat, nyaralásokat szerveztek. És tették ezt a kilencvenes évek végén, a háborúk, a bombázások idején. És teszik ezt mind a mai napig, hittelt, töretlenül.

Az Aracs T. Sz. másik, jelentős tevékenysége az Aracs-díj megalapítása, illetve a díj évenkénti rendszeres átadása 1998 óta. A díj

kitüntetettjei mind olyan személyek, akik tevékenységükkel hozzájárultak a délvidéki és az egyetemes magyarság önazonosságának megőrzéséhez, kulturális és művelődési életének fölemelkedéséhez. Személyükben olyan embereket tisztelhetünk, akik életük példájával sokat tettek mindannyiunk épülésére.

2001. április 7-én egy vajdasági értelmiségi csoport kezdeményezésére a Gubás házaspár otthonában megalakult az Aracs, a délvidéki magyarság közéleti lapja. Hogy a folyóirat immáron hetedik éve évente négy alkalommal folyamatosan megjelenik elsősorban Gubás Ágota asszony érdeme, aki sok más tevékenysége mellett az Aracs megjelenéséhez szükséges pályázati pénzeket megszerzi.

Gubás doktort sokan azért nem szeretik, mert mindig kiállt a véleménye mellett, amit közzétett, ahhoz a nevéet adta, és közszereplésében soha nem tartott semmit fontosabbnak, mint a nemzet megmaradását, mi több: emelkedését. Minden egyes közéleti megnyilvánulásában a haza javára dolgozott, és dolgozik ma is – és ez, bizony, sok embernek nem tetszik. Ez a sok ember itt van közöttünk, fogalmazhatnánk úgy is: túlnyomó többségük nemzettársunk! Egy a nyelvünk, és mégis... A titói Jugoszlávia jugoszláv kommunistái (vagy azok utódai) mára „liberális kozmopoliták”-ká lettek. Bűneiket Gubás doktor nyíltan, minden időben és minden körülmények között a szemükbe mondta. Ez az ő „bűne” – s ahogy mondani szokás, ez bizony nem kevés!

A *Magyarságtudat-hasadás* című gyűjtéményes kötet minden egyes írása erről szól. Gubás Jenő bírál, gyakran ostoroz, de ez soha nem öncélú, nem a megbántás, a ledorongolás, a kioktatás az író szándéka. – Persze, az érintett személyek, főképp a délvidéki magyarság közszereplői, politikusai ezt szándékosan félremagyarázzák, szokásukhoz, évtizedekre visszanyúló mellébeszéléseikhez hűen, a jobbitó szándékot a személyüket ért támadásként kezelik. A kötet címadó írásában Gubás Jenő föltárja a délvidéki magyarság rákfenejét, rámutat arra, érvekkel támasztja

alá, hogy: „Az a nép, amelynek nincsen megfelelő értelmiségi rétege, vagy ha idegen érdekeket szolgál, irányt veszve csak botorkál a korban, miközben elvész a történelmi- és azonosságtudata, a jövőképe, valamint önbecsülése, míg végül hitevesztetten feladja anyanyelvét, nemzeti sajátosságait, és beolvad az egészségesebb nemzettudattal rendelkező népek tengerébe.

...Habár a délvidéki magyar értelmiségnek csak egy töredéke szolgál idegen érdekeket (sajnos, épp a pozicionált, a cselekvési lehetőséget birtokló része), mégis meg kell állapítani, hogy az egészét tekintve nagy százaléka nem rendelkezik megfelelő nemzettudattal. Nem hajlandó vagy nem meri bátran, minden körülmények között vállalni a magyarságát, főleg akkor nem, ha az az egyéni érdekeit vagy karrierjét hátrányosan befolyásolja, még kevésbé hajlandó a nemzetéért tenni is valamit. A csökkent magyarságtudata miatt pedig alkotásait vagy tevékenységét nem hatja át az egyetemes magyar kultúra szellemisége.” (13. old.)

Gubás doktor ezután részletesen górcső alá veszi a délvidéki magyar iskolahálózatot, a képzőművészeti életet, az építészetet, a zenei és a színházi életet. Ez utóbbi kritikája miatt szinte a szó szoros értelmében vett fizikai támadásnak tette ki magát. Természetesen Gubás Jenőnek igaza van abban, hogy attól, ha a szabadkai színház magyar szerzők darabjait is játssza, még nem magyar a színház szellemisége! (Ez a megállapítása ma is helytálló, hiszen nem javult semmit sem a színházba járó szabadkai közönség magyarságtudata attól, hogy napjainkban egy menő magyarországi rendező, nevezetesen Verebes István Szabadkán rendezett, sőt, véleményem szerint, az a szellemiség, pontosabban szólva az a szellemi „Heti hetes”-féle igénytelenség, amit Verebes a magyar médiában képvisel, sokkal inkább árt a délvidéki magyarságnak, mint használ.)

Az *Intés az őrzőkhöz* című írásában Gubás a 2002. október 19-én Szabadkán megalakult Magyar Nemzeti Tanácsról fogalmazza meg kritikai észrevételeit, és rántja le a leplet

arról az egész színjátékról, ami a Nemzeti Tanács körül történt: „...ezen a napon csak az ünnepélyes beiktatást bonyolították le, mert a tagok megválasztása nagy elővigyázatosság mellett (régi bolsevista módszerek alkalmazásával), már korábban megtörtént.” (89. oldal)

Hogy ez miért és hogyan következhetett be, arról Gubás Jenő részletesen ír, logikus következtetésekkel, mélyreható okfejtésekkel. A történések magyarzatában visszanyúl egészen a nyolcvanas évek végéhez, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének a megalakulásához. Ahogy életünkben már anyni jól induló kezdeményezés a későbbiekben félresiklott, mint köztudott, a VMDK kezdeti ereje is megtört. Véleményemmel, azt hiszem, nem vagyok egyedül, ha azt mondom: jól, vagy kevésbé jól álcázott aknamunkával tulajdonképpen a mindenkori, tehát az akkori aktuális hatalom szervezésében, beépített bomlasztók segítségével bontották meg a kezdeti egységet, aminek, és ezt mindannyian jól tudjuk, az lett a következménye, hogy az egységes délvidéki magyar érdekképviselőt több pártra, pártocskára szakadt. (A VMDK és a VMSZ történetéről egyébként a könyv 149. oldalán kezdődő *Töredékek a VMSZ történetéből* című írásban elolvashatjuk, hogyan és miért alakult meg a VMDK, majd a VMSZ. Gubás Jenő hiteles tanú rá, mert a szervezetek, illetve a későbbiekben: a pártok „kitalálása”-nál és születésénél jelen volt. Az már a délvidéki, de talán az egyetemes magyar értelmiségi sors szinte végzeteszerű velejárója, hogy egy gondolat, egy mozgalom elindítója, megalkotója maga aztán a már működő rendszerben a perifériára szorul, vagy még oda sem...)

Idestova öt év után – Gubás Jenő írása 2002. október 28-án készült, majd az Aracs folyóirat 2003. június 4-ei számában jelent meg kibővítve, – mi is szomorúan állapíthatjuk meg, a szerzőnek alig néhány nappal az MNT megalakulása után mennyire pontosak és helytállóak voltak az észrevételei, mert az évtizedek óta várt délvidéki Magyar Nemzeti Tanács mind a mai napig nem jelent sokkal többet a sóhivatalnál:

„A hárompilléres autonómia követelése mára már csak a perszonális (a kultúra, a tájékoztatás, az iskolarendszer és a nyelvhasználat) autonómiájára szűkült, amit az MNT-nek kellenie irányítania. *A délvidéki magyarságot épp ezzel csapták be, mivel az MNT-nek nincsen törvényhozási joga, csupán tanácsadói feladata van, amit a tartományi, a köztársasági és a szövetségi kormány (ennyi szerv másíthatja meg) vagy elfogad, vagy nem.* Inkább nem. Ennek ellenére a VMSZ vezetősége gondosan ügyelt arra, hogy még ezt a tanácsadói funkciót is csak az ő tagjai láthassák el, szigorú pártfegyelem alapján. **Szemfényvesztésnek beválasztottak ugyan néhány rebellis tagot és kívülállót is, de őket a VMSZ-tagok számbeli fölényükkel simán leszavazhatják.**”

(A helyzet annyiban változott, mondhatnánk: „javult”, hogy időközben a szövetségi kormány eltűnt a történelem – hol is? – jótékonyan feledtető (fél)homályában!)

Gubás Jenő azon kevesek közé tartozik, aki, határon innen és túl, mer beszélni Trianonról, a Trianon-szindrómáról. Amíg mások fennhangon hirdetik nemzeti szuverenitásuk és területi integritásuk sérthetetlenségét, addig nekünk még mindig összeszorul a gyomrunk, elcsuklik a hangunk, ha szólni akarunk a bennünket jogtalanul ért történelmi igazságtalanságokról, mert nekünk oly sokáig mondták, hogy bűnös nép vagyunk, hogy mi vagyunk az utolsó csatlós, Európa és a világ szégyene! Oly sokáig mondták, hogy mi ezt el is hittük, és még most is, amikor birodalmak tűnnek el, országok szűnnek meg, országhatárok változnak, mi még most is azt gondoljuk, vannak tabuk, vannak örök igazságok, amelyekhez mi nem nyúlhatunk, olyan nagy igazságok, amelyeket mi meg sem érthetünk!

„**A nyolcvanas évek végén, a kilencvenes évek elején Európában mélyreható politikai változások történtek. Országok estek szét, határok módosultak, és fölcsillant egy nagyon kicsi fénysugár is, hogy a trianoni traumánkat némileg talán orvosolni lehetne. Amikor azonban Antall Jó-**

zsef kijelentette, hogy a függetlenné vált Ukrajnával szemben Magyarországnak nincsenek területi követelései, világossá vált, hogy a magyar kormányon belül föl sem merült Trianon revíziójának gondolata. A világ persze örült, hogy nem alakult ki egy újabb forró góc a térségben, az is lehet, hogy e követelésnek nem lett volna semmilyen eredménye, viszont egyértelművé vált, hogy a magyar kormány lemondott minden elvesztett területéről. Nem kétséges, hogy a tömbben élő délvidéki magyarságnak egy jelentős része dédelgetett ilyen álmokat, amit a későbbi NATO-támadás és Csurka István nyilatkozatai ismét a találgatások tárgykörébe hoztak, de ezeknek nem volt semmilyen valós alapjuk, szem előtt tartva a Nyugat törekvéseit, a magyar kormány álláspontját és a mi politikusaink határozott ellenzését. **Mindenesetre egy álom, egy reménykedés (bármilyen illuzórikus is volt) ismét szertefoszlott, s a keserű valóság az itteni magyarságra bénítóan hatott. Azóta már elcsitulnak a viharok, akik lépni mernek, azok függetlenséget nyertek, és nekünk, magyaroknak még a kollektív kisebbségi jogokat sem hajlandó szavatolni az Európai Unió. Ismét, mint már oly sokszor, elszalasztottunk egy lehetőséget, egy történelmi esélyt, és kérdés, hogy mikor nyílik ismét ilyen alkalom. Újra csak bizakodhatunk.**

A büntudat a bűnösöket általában szövetségbe kovácsolja. Az sem vitás, hogy a kisanfant szelleme továbbra is jelen van, sőt az utóbbi években még érezhetőbbé vált. **Amióta szóba kerül Trianon, a területeket jogtalanul szerzett országok, féltve a zsákmányt, mindjárt szervezkednek, és mindaddig nem lesz nyugodt álmuk, amíg jelentős számú magyar él ezeken a területeken. Ezért legyen bármilyen demokratikus a szerb kormány, függetlenül pártszínezetétől, egyaránt a lakosság etnikai megváltoztatására törekszik, annak ellenére, hogy ezt számtalan nemzetközi egyezmény tiltja. Véleményük szerint csak a**

„halott magyar” a „jó magyar”, esetleg, aki nagyobb szerb a szerbeknél. A Balkánon a törvény és az adott szó semmit nem jelent. Ezt példázzák a romániai ígéretek és fogadkozások. A kettős állampolgárság, a területi s a személyes autonómia talán némileg javíthatna a sorsunkon, a határok átjárhatósága is nyújthat egy kis reményt, de ránk, az átokhatárokon túli magyarságra továbbra is a mostani ország törvényei lesznek az érvényesek, ...” (Az erózió ellen, 113-114. oldal)

Gubás Jenő tanulmányát 2004-ben készítette. Azóta Magyarországgal együtt Szlovákia is az Európai Unió tagja lett, mi több, a Ceaușescu-rendszer szégyenfoltjait még korántsem eltüntető Románia is. A határokat „légiesítő” Unió sem oldotta meg Trianon problematikáját. Gondoljunk itt a szlovákiai magyargyalázó falfirkákra, a Petőfi-szobor rendszeres megcsonkítására, a megvert magyar lány sebeinek „légiesítésére”, vagy a legújabb, a minapi hírre, miszerint a szlovákiai magyar közszolgálati rádió adását drasztikusan csökkentik. És persze, a beneši dekretumok mind a mai napig érvényben vannak. Akarva-akaratlanul fölvetődik a kérdés: miért csak a rablók érzékenysége a fontos, és miért nem törődik senki a megraboltság érzékenységével? Ez lenne a jog és a demokrácia?

„Az a tény, hogy Szerbiában (de ugyanígy Szlovákiában, Ukrajnában és Romániában – az én megjegyzésem, B. J.) a magyarság mindig másod-, harmadrangú állampolgárnak számított, aminek megkülönböztető hátrányait a születésünktől a halálunkig kénytelenek vagyunk eltűrni, sőt az utóbbi időben a sírgyalázások miatt még a halálunk után is, sokakban megingatja a magyarságuk vállalását. ...**Nem lehet erkölcsi megújulást, még kevésbé szellemi és létszámbeli gyarapodást remélni e közösségtől mindaddig, amíg a délvidéki (de ugyanígy a felvidéki, a kárpátaljai, erdélyi – B. J. megjegyzése) magyarságban a hontalanság, a bizonytalan jövőkép és a megalázó másodrendűség tudata él. Nem lehet egy lelkében össze-**

tört, meggyötört, életösztönét elveszejtett közösségtől, poraiból föltámadó fönix módjára megújulást remélni addig, amíg ezek a már felsorolt okok meg nem szűnnek.” (130-131. oldal)

Gubás Jenő egyik követendő példának a finn és az észti nép harcát, tartását és kitartását állítja elébünk: „...a finneknek, vagy a másik rokon nyelvű népnek, az észteknek sokkal inkább okuk lenne a búsulásra, mint nekünk, mert náluk a hódoltság nem 450 (1526-1989), hanem 900 évig tartott állandó küzdelemben, testvérháborúban, vérzivatarban, és mégis a rövid békeidőben, a nyúlfarknyi függetlenség időszakában világraszóló kultúrát teremtettek. A finnek irodalmi Nobel-díjjal büszkélkedhetnek (mi annál kevésbé – B.J. megjegyzése), építészetük és formatervezésük világhírű, a kisebbséghez való viszonyuk példaértékű, népköltészetük pedig egy kincsesház, amely a szülőföld mérhetetlen szeretetét sugározza.” (Bizalommal *néz az élet mélységeibe*, Tisztelgés a finn lélek és kultúra előtt, 266. oldal).

Ehhez mindössze annyit fűznék hozzá, hogy a Szovjetunióhoz viszonyított csöppnyi kis nép és ország soha, értsd alatta: a mai napig sem ismerte el a haza, vagyis Finnország keleti határát, mert Finnországból is ugyanolyan igazságtalanul szakítottak el területeket, mint ahogyan azt Magyarországgal tettek. Finnország továbbra is igényt tart, a Szovjetunió felbomlása óta, Oroszországgal szemben az elcsatolt területekre! (És egy másik rokon nép, a japán sem törődött bele a Kuril-szigetek II. világháború utáni elvesztésébe! Észtország és az észti nép pedig a napokban vívja újabb szabadságharcát az oroszokkal, akik most (még) nem tankokkal és bombázókkal akarják ismét leigázni őket, hanem gazdaságilag szeretnék az országot és lakosait tönkretenni. Fölbérelt huligánjaik viszont már ott randalíroznak Tallin utcáin!)

A *Magyarságtudat-hasadás* című könyv kapcsán szólni kell még a Gubás házaspár-

nak a szó legnemesebb értelmében vett mozgalmi munkájáról is, ők ugyanis nem csak az Aracs T. Sz.-ben kifejtett munkájukkal vannak jelen a délvidéki közéletben, hanem ott vannak minden olyan értelmiségi megmozduláson, nem egyet ők maguk szerveztek meg, amely a Délvidék magyarságának épülésére szolgál. Dr. Gubás Jenő a kezdeményezője egy központi kegyhely létesítésének, amely méltóképpen állítana emléket az 1944-ben ártatlanul kivégzett áldozatainknak, a már elkészült Dokumentációs Központnak, bánsági magyar kollégiumoknak, és nem utolsósorban a házaspár fizikai jelenlétével és föllépésével támogatta a 2005.X.15-én a „Ne bánts a magyart!” elnevezésű szabadkai tiltakozó megmozdulást, amelyet a délvidéki magyarok az egyre inkább elszaporodó magyarverések ellen rendeztek meg. (Az már egy másik történet része, hogy ezt az akár történelminek is nevezhető megmozdulást a honi liberális és kozmopolita újságírás milyen lekicsinylően kezelte...)

És szólnunk kell, mert mindig és mindaddig beszélünk kell róla, amíg a bűnösök nem bűnhődnek, amíg mindannyian kiszolgáltatottak vagyunk és bármikor bármelyikünk az erőszak áldozatává válhat, hogy a Gubás házaspár otthonát már nemegyszer betörők dúlták fel, őket pedig tettlegesen is bántalmazták! Szólnunk kell, mert a nyilvánosság az egyetlen fegyverünk, a szolidaritás pedig az az erő, amely bennünket a Kárpát-medencében megtarthat!

Gubás Jenőt sokan nem szeretik, de ez nem baj! Mert legalább annyian szeretik, és egyre többen tisztelik!

P.S. Minden sikeres férfi mögött ott van egy nő, egy asszony, aki nélkül a férfi nem lenne az, aki. A köszöntés, a főhajtás Gubás Ágota asszonyt is méltán illeti!

* Elhangzott Kanizsán 2007. május 10-én a József Attila Könyvtárban megtartott könyvbemutatón